

Передмова

9-й випуск «Етномузикології» склався як винятково різноплановий за тематикою збірник. За намірами укладача, його тематичні напрями обіймають, хоч і далеко не вичерпно, розмаїті інтереси сучасного етномузикознавства. Кожна із статей віддзеркалює індивідуальні схильності та наукове покликання їх авторів, і їх дослідницькі шляхи здебільшого не є стандартизованими. Зміст статей переплетений спільними інтересами, серед яких домінують теми пісенного жанру і специфіки локальної традиції. Ці провідні теми у той чи інший спосіб присутні у більшості статей. Відтак рубрикацію збірника слід сприймати як доволі умовну.

Як показує досвід етномузикології, краєзнавча тематика ніколи не буде остаточно вичерпаною. Тому безцінною залишається музично-етнографічна інформація про географію і типологію ранньотрадиційних жанрів фольклору станом на кінець ХХ – початок ХХІ століття (статті *Ганни Коропніченко, Маргарити Скаженик*). Пошук визначальних стильових ознак для усної вокальної традиції центрального українського регіону – Середньої Наддніпрянщини здійснений у статті *Олени Мурзиної*. В ряді публікацій краєзнавча тема доповнюється цінними джерелознавчими матеріалами. Великої документальної ваги набуває розвідка *Ірини Довгалюк* про хід музично-етнографічної експедиції на середнє Полісся, яку здійснили у 1932 році К. Мошинський та Ф. Колесса, та подальші перипетії публікації поліського матеріалу. Найдрібніші факти тут набувають важливого значення, оскільки стають достеменним свідченням історії української культури.

Ряд дослідників звертається до історичного напрямку етномузикології у такому складному питанні, як генетичні витоки етнічних традицій. Система доказів у цьому випадку спирається на порівняльний аналіз музичних текстів, поетичної лексики, етнографії, образотворчого мистецтва. Спроба покласти на результати мелогеографії у висвітленні темних місць давньої і рухливої історії слов'ян – улюблена ідея Володимира Гошовського. Прикметно, що вона знаходить підтримку і в наші часи, і саме в розробках дослідників, які свого часу відчули на собі вплив Гошовського. Так, *Ярослав Бодак*, цілковито поділяючи погляд Гошовського на походження лемків від слов'янського племені білих хорватів, знаходить пояснення пізнішим

еволюційним перетворенням лемківського весільного ладкання. Суперечки навколо відомої пісні про татарський полон та її етнічних витоків точаться здавна. На відміну від К. Квітки, який вважав, що її мелодія не має нічого спільного з татарськими піснями (вона, на його думку, склалася на землях Буковини і Покуття і далі мігрувала в Росію), *Ярослав Мироненко* висуває іншу версію походження. Він запримітив у мелодичній будові пісні сліди транспозиційного періоду, що властиво народам Поволжя, а також виразні тюркські прикмети в лексиці поетичного тексту. В пошуках історичної аргументації, необхідної для з'ясування історичного походження бандури, *Ірина Зінків* виходить за межі музикознавчого аналізу, покладаючись на порівняльну символіку народного образотворчого мистецтва (картина «Козак-Мамай») у віддалених в часі та просторі культурах, зокрема, індоєвропейській та індоіранській. У цих джерелах автор шукає відповідь на питання про генетичні витoki української бандури.

До окремого жанрового блоку ми включили статті, що розглядають порівняно «свіжі», тобто меншою мірою описані жанрові феномени. Так, *Олександр Терещенко* знаходить в середній Наддніпрянщині сліди майже остаточно зниклого обряду великоднього христування. Стаття *Ганни Пеліної* присвячена феномену подвійного жанрового функціонування популярного в народі сюжету про двох голубів в українській частині Мараморощини. *Катерина Оленич* здійснила спробу жанрового упорядкування невичерпної ідеї карпатського «коломийкового мислення» в побуті карпатських сіл Міжгірського району. Прискіпливий текстологічний аналіз добре відомої русальної пісні із збірників О. Рубця в статті *Богдана Луканюка* закликає дослідників до цілющого наукового скепсису відносно класичних джерел, що має бути неодмінною умовою етномузикологічного дослідження. Стаття молоді дослідниці *Анастасії Мазуренко* розглядає проблему переінтонування під оглядом множинності сприйняття фольклорного тексту, відтвореного в музичній нотації. Йдучи слідами відомого в етномузикології експерименту паралельних транскрипцій О. Лістопадова (1905), автор включає у своє дослідження спробу спектрального вимірювання критичних зон мікрохроматики.

Проблеми етнопедагогіки, корисні для тих, хто займається практичним освоєнням фольклорної традиції, постають у статті *Вікторії Мацієвської*. Авторка покладається на власний досвід у вивченні

традиції гуцульської скрипкової музики і перейманні її зразків. Максимальне занурення у середовище носіїв традиції та спроба пізнання «з середини» етномузичного мислення та життєвих звичаїв музикантів подається в статті як комплексно-апробаційна методика дослідження.

Збірник завершує публікація матеріалів з історичного минулого української і світової етномузикології. І знову постать Климента Квітки привертає до себе увагу. На цей раз подаються фрагменти спогадів Квітки про Лесю Українку, якими він поділився з письменницею Варварою Чередниченко у скрутному для нього 1944 році. Зараз важко сказати, яка частка правдивої інформації донесена через таке ненадійне посередництво. Але вважають (і досить справедливо), що постать Лесі Українки, славетної письменниці і дружини Квітки, нечасто ставала темою обговорень у Квітки, що підвищує цінність публікації. Зате документально точною є автобіографічна інформація Квітки, подана до Держуправління при НКВС у зв'язку із заведеною на нього слідчою справою. Епізодичні контакти Климента Квітки з відомими у фольклористиці інформантами (Настя Присяжнюк) складають ще одну сторіночку спогадів про славетного вченого. Історичний нарис Михаїла Лобанова про авторство терміну «фольклор» та його подальші шляхи, непередбачувані автором терміну, розповідає про реалізацію у громадських колах ХІХ ст. нагальної потреби нової наукової галузі – фольклористики.

Олена Мурзина